

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

zuje i další doklad z r. 1710, kdy na rathouze se usnesli „její hrab. ex. učiniti spis, že naslejhají, jako by zase jeden Žid se měl sem do města dostat, tak aby ráčila při předešlém počtu židovstva zanechati, aby jich více přijímáno nebylo“. Usilování to mělo dle všeho kladný výsledek, neboť skutečně r. 1723 jest zapsáno v seznamu pouze 10 židovských rodin, jichž jména uvádíme: Marous Wehler, Aron Vogl, Jáchym Šťastný, Moises Polenetz, Marous Šťastný, Marous Eliáš, Nathan Jonl, Terrisl Salomona, Ennoch Wolff (nebo Wolst) a Perl Schneider. V mnohem pozdějších letech se uvádí 18 rodin. Necht' usilovali sousedé o omezení židovského obchodu jakkoli, přece to nemělo valného výsledku, a sice z toho jednoduchého důvodu, že byli obchodně zdatní a lépe platili. Dne 3. září 1706 „bylo na rathouze strany uzdárů předneseno, že řezníci raději Židům nežli uzdárům prodávají. Přijde-li to před slavný magistrát, aby sami sobě vinu přičítali“. Ale v tom ohledu se neměli Židé čeho obávat, vždyť měli již od Rudolfa II. z r. 1595 výsadu na prodej i koupi „věcí chlupatých“. A také z celé hrozby řezníkům žádný strach nešel.

Mnoho žid. obchodníků místem jenom procházelo se svými přenosnými stánky nebo ranci. Na takové musili dle patentu z 18. srpna 1713 dobrý pozor dáti, protože byl strach, „aby skrze takové nepošlo nějaké morové nakažení“. Proto stanoveny varty kolem celého města, „o čemž Jan Dio skrze právního posla Václava Šlechtu na buben uhoditi rozkazoval“. A vrchnost přikázala, aby Židé hleděli na vartu platit, že jsou povinni s měšťany „to onus“ snášeti. Jak bylo již při r. 1682 ukázáno, měli Židé starosti s vydržováním svého dojného dobytečka, hlavně koz. Dosáhli sice svolení, že mohli dobytek držeti, ale pásli ho s dobyt看 podružským, což zavdalo příčinu k jiným nesnázím. 20. července 1708 přednáší p. purkmistr na rathouze, že podruzi mnoho dobytka chovají, a to „pod fochem“ že není jejich, že je židovský. Snesení, že se jim (podruhům) více nepasíruje, toliko jedna kráva pro obživení. I tu se hřešilo na Židy. A hřešilo se patrně na ně i jindy. R. 1728 byla pro jakés neznámé neshody stanovena komise krajských komisařů ve příčině židovstva. Osm panských osob a osm sloužících stavělo se ve městě přes noc, hodlajíce druhého dne dít do Sušice. Při tom patrně vyřízena sporná věc, což se ovšem neobešlo bez hostiny. Máme v ruce doklad právě o vydání na onu „traktaci“ s podrobným účtem za masa, příkrmy, lahůdky, víno a pivo, což vše stálo 10 kop 8 gr., sumu na ten čas značnou. Páni z rathouzu se při tom svezli a účet po komisi dali k vyrovnání vrchnostenskému důchodu; ale zámecký hejtmán k tomu poznamenal vlastní rukou, že nechápe, jak to vše komise, hlavně to pivo a víno, mohla užítí. U nich na zámku že by ta útrata nebyla ani poloviční. Za vlády šlechty Mansfeldovské a pánů z Löwensteinu dařilo se Židům v H. lépe. Nebylo již toho omezování v počtu rodin a seznam žid. rodin z 15. března 1779 ukazuje již 18 rodin, usazených ve 14 domech. Jsou to: I. Abraham Löbl Drahenický a Bernard Löbl, II. Markus Žichovický, III. Löbl Fürth, IV. Israel Fürth, V. Herschel Isak, Elias Isak, Jakob Isak, VI. Cantor, VII. Markus Votický, VIII. Mojžíš Herschl, IX. Isak Markus, X. Abraham Vodňanský, XI. Jakub Šimon, XII. Jakub Vodňanský, XIII. Isak Löbl. To byly rodiny v domech ve vnitřním městě. Na předměstí bydlil pouze Löbl Samek. K omezení žid. obchodu přispěl zákaz obchodu moukou a moučnými výrobky. Tak zní přípis krajského úřadu prácheňského ze 17. července 1778. Obchodovati moukou a kroupami patřilo pouze mlynářům a toliko mezi sebou směli Židé takovými výrobky

obchodovati. Pro toto nařízení bylo mnoho sporů.

Židé takto omezování zdráhali se zas platit obci kontribuci. Vykazuje r. 1781 magistrát na restech z žid. domů od r. 1757 do r. 1772 na 140 zl. 55 gr. 4 peníze a žádá krajský úřad, aby nedoplatky ty vymohl a zároveň o jasné rozhodnutí, že Židé ze svých domů obci kontribuci platiti povinni jsou. To ale nebylo tak jednoduché. Židé se odvolali, dokazujíce, že se na nich kontribuce neprávem žádá. V dalším dosáhli toho, že guberniální úřad Židy horožďovické zařazuje pod osobní pravomoc zdejší vrchnosti (z 19. října 1781). V té době šlo o 7 domů, z nichž daň platit měli.

Teprve za vlády Josefa II. bylo postavení Židů usnadněno. Dovoleno jim usazovati se volně, odstraněn ponižující předpis o nošení znamení a později povoleno jim i nabývání akademických hodností. Rovnoprávnosti dosáhli však až za vlády císaře Františka Josefa I. — Tyto pohledy do minulosti horožďovických Židů nemohou činiti nároků na úplnost; bylo napsáno jen to, co lze dokumentárně doložiti. Archiv musejní obsahuje materiál o Židech mezi lety 1629 až 1781 (oddíl A XV 298—316), který byl podkladem pro napsání této stati.

Židé na venkově.

Z venkovských obcí nejvíc usazovali se Židé ve

SLATINĚ.

Patrně tam byli od pradávna, ale ve větším počtu usazovali se za pana Václava Kunáše z Machovic, jenž Sl. koupil r. 1691. Týž velice Židům přál. Najímal jim domy i pozemky; ovšem za pěkný zisk, neboť podomní obchod i obchod obilím a dobyt看 dovoloval Židům platiti větší peníz z nájmu. Dokonce jim zaručil ochranu a Židé slatinští sluli „Schutzjuden“. Týž Kunáš z Machovic vykázal jim v lese pozemek zvaný „Hradce“ za 50 zl. rýn., aby si tam založili pravidelný hřbitov.

Pergamen o tom z 9. března 1723 jest posud dobře zachovalý. Nebyl to ovšem vlastní počátek hřbitova, protože v těch místech se již pochovávalo r. 1668, jak nejstarší pohřební kameny dosvědčují. Místo ono jest velmi pěkně položeno, má sklon k jihu a jest lesem vůkol obstoupeno. Nad vchodem jest následující text: „Dům shromáždění všech živých. Prach a země jsi, v prach a zemi se vrátíš.“ Početná obec židovská založila si v této obci svoji modlitebnu, patrně současně se hřbitovem. Modlitebna, původně dřevěná, nahrazena byla r. 1850 zděnou stavbou. Toto jednopatrové stavení v levé části mělo prostornou síň se 6 táhlými okny a chorem uvnitř pro účely bohoslužebné. V části pravé byl v patře byt pro učitele a dole třída pro žáky. Židé slatinští vydržovali si svého kantora ještě v letech 1897—1900. Byl jím Boh. Schleissner a ten byl tam učitelem posledním. V těch letech vyučoval již pouze 9 dětí. Chodily tam ovšem i děti z okolních vesnic, totiž z Chanovic, Bezděkova, Kadova, Lažan, Svěradic, Dobrotic, Nové Vsi, Nedřeva, Pole, Malkova a Zaboří. Tyto obce tvořily n. o. ž., která byla r. 1893 zrušena a připojena k Horožďovicím. Nemáme po ruce seznam židovských rodin ve S. usazených v 17. nebo 18. stol., když ale ještě r. 1840 se připomíná 15 rodin, lze míti za to, že ten počet v minulých dobách nebyl menší. R. 1858 bylo 26, r. 1868 33 rodin, to jest asi čtvrtina tehdejšího obyvatelstva slatinského. To byl dle všeho nejvyšší počet Židů, který kdy ve S. byl. R. 1890 už se čítalo jen 15 rodin a r. 1913 pouze 4 rodiny. Za doby největšího rozkvětu navštěvovalo slatinskou školu na 40 žáků. Kolem r. 1860 připomíná se na té škole učitel Spatz,